

مبنایی برای پایان دادن جزئی یا کلی به تعهدات برجامی‌اش تلقی خواهد نمود».

نکته دیگر مطرح در نکات ضعف سازوکار حل و فصل اختلاف، این است که هر یک از طرف‌های برجرام می‌تواند فقط «با این باور که» تعهدات تحت برجرام نقض شده است، به این سازوکار متوسل شود و فرایند حل و فصل اختلاف را به جریان بیندازد. این شیوه که بدون هیچ دلیلی و فقط با یک اعتقاد به نقض، بتوان فرایند حل و فصل اختلاف را به جریان انداخت، قابل انتقاد است و می‌تواند راه سوءاستفاده را باز نماید. به این ترتیب که دولت مدعی می‌تواند با لجبازی و با این ادعا که تصمیم کمیسیون مشترک و هیئت مشورتی، نظر او را تأمین نکرده است، مسئله را به شورای امنیت ببرد و در شورا نیز با وتو، اجازه صدور قطعنامه‌ای در خصوص لغو تحریم‌ها را ندهد و در نتیجه، قطعنامه‌های تحریمی سابق، دوباره بازگردند. البته، اگر ماهیت قطعنامه احتمالی را که در خصوص لغو تحریم‌ها صادر خواهد شد، قطعنامه‌ای بر اساس فصل ششم منشور ملل متحد تلقی نماییم، بر اساس ماده ۲۷ منشور، دولتی که خود مدعی است، نمی‌تواند قطعنامه مطروح را وتو کند.

با اینکه به احتمال زیاد این قطعنامه که با هدف بازگرداندن تحریم‌های ناشی از قطعنامه‌های فصل هفتمی علیه ایران صادر می‌شود، بر اساس همین فصل صادر خواهد شد، اما از این منظر که شورای امنیت در این خصوص، به اختلاف میان طرف‌های برجرام می‌پردازد و

۹۹ اعمال تحریم‌های سابق، فوری و خودکار نخواهد بود. برای شروع بررسی باز اعمال تحریم‌ها در شورای امنیت یک فرایند حداقل ۳۵ روزه باید طی شود (۱۵ روز مهلت برای کمیسیون مشترک، ۱۵ روز برای اقدام در سطح وزارتی و هیئت مشورتی و ۵ روز برای بررسی نهایی کمیسیون مشترک) و مهلت‌های ۱۵ روزه رسیدگی در کمیسیون و مذاکرات در سطح وزارتی با رضایت تمامی مشارکت‌کنندگان قابل تمدید است. ۶۶

این اختلاف، فقط بر اساس باور و اعتقاد یکی از طرف‌ها مطرح شده است، شاید بتوان این‌گونه فرض کرد که احتمال کمی وجود دارد قطعنامه مزبور مطابق فصل ششم منشور صادر گردد.

آثار باز اعمال تحریم‌ها بر ایران

اعمال تحریم‌های سابق، فوری و خودکار نخواهد بود. برای شروع بررسی باز اعمال تحریم‌ها در شورای امنیت یک فرایند حداقل ۳۵ روزه باید طی شود (۱۵ روز مهلت برای کمیسیون مشترک، ۱۵ روز برای اقدام در سطح وزارتی و هیئت مشورتی و ۵ روز برای بررسی نهایی کمیسیون مشترک) و مهلت‌های ۱۵ روزه رسیدگی در کمیسیون و مذاکرات در سطح وزارتی با رضایت تمامی مشارکت‌کنندگان قابل تمدید است و امکان طولانی‌تر شدن این مهلت ۳۵ روزه نیز قابل تصور است. همچنین هر نقضی نمی‌تواند موجب آغاز فرایند حل و فصل اختلاف ناشی از برجرام گردد و تنها «نقض قابل توجه» برجرام در این خصوص مدنظر خواهد بود.

در خصوص اثرگذاری تحریم‌هایی که به‌طور مجدد اعمال می‌شوند، چند نکته قابل ذکر است. باز اعمال تحریم‌ها نسبت به قراردادهای منعقد از سوی ایران یا موجودیت‌های ایرانی، مشمول قاعده «عطف به ما سبق نشدن» خواهد شد.

بنابراین دولت ایران می‌تواند با انعقاد موافقت‌نامه‌های متعدد طولانی‌مدت از آثار احتمالی تحریم‌های باز اعمال شده بکاهد. البته شرط ذکر شده در این خصوص، تأمل برانگیز است. به این ترتیب، این قراردادها در صورتی از باز اعمال تحریم‌ها تأثیر نمی‌پذیرند که مطابق با برجرام و قطعنامه ۲۲۳۱ و قطعنامه‌های سابق شورای امنیت منعقد و اجرا شده باشند.

همچنین، باز اعمال قطعنامه‌های تحریمی شورای امنیت، لزوماً به این معنا نیست که اتحادیه اروپا در این مسیر با شورا همراه خواهد شد، با این توضیح که تحریم‌های اتحادیه اروپا آثار بسیار شدیدتری را نسبت به قطعنامه‌های شورا بر اقتصاد ایران وارد آورده بود.

از آنجایی که دانش هسته‌ای در ایران بومی شده است، در صورت باز اعمال تحریم‌ها، ایران می‌تواند در زمان کوتاهی به قابلیت‌های هسته‌ای سابق خود بازگردد. در واقع، شاید طرف‌های

مذاکره توانسته باشند تعداد سانتریفیوژهای فعال یا میزان غنی‌سازی ایران را کاهش دهند، ولی بدون تردید دستاوردهای هسته‌ای که به واسطه علم و دانش هسته‌ای دانشمندان ایرانی حاصل شده است تا ابد در این سرزمین باقی خواهند ماند و علاوه بر اینکه این موارد در اندک زمانی قابل راه‌اندازی است، دانش هسته‌ای حتی در زمان اجرای برجرام نیز همواره در حال توسعه و پیشرفت خواهد بود.

در واقع، آن فکری که این توانایی‌ها را ایجاد کرده، از ایران نرفته است و در بحث هسته‌ای ایران، نرم‌افزار مهم‌تر از سخت‌افزار است. با این حال، برخی از اقدامات ایران پس از اجرای برجرام در خصوص فعالیت‌های هسته‌ای خود، از جمله اطلاعاتی که به آژانس داده است، شاید قابل ترمیم و بازگشت نباشد.

قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل متحد

پیش‌نویس قطعنامه تأییدکننده برجرام، فردای روز تهیه برجرام به شورای امنیت ارائه شد و پنج روز پس از ارائه، منجر به صدور قطعنامه ۲۲۳۱ از سوی شورا گردید. این قطعنامه در نخستین پاراگراف خود، پس از تأیید برجرام، خواهان اجرای کامل برجرام- با کاربرد یک فعل با بار الزامی بالا- می‌شود و برخلاف سایر قسمت‌های قطعنامه، در این بند، هیچ شخصی مورد خطاب قرار نمی‌گیرد؛ بنابراین، قطعنامه ۲۲۳۱ علاوه بر تصدیق برجرام، اجرای برجرام را نیز تأکید می‌نماید. خود قطعنامه، ۳۰ پاراگراف و دو ضمیمه دارد. ضمیمه نخست قطعنامه، متن کامل برجرام است و ضمیمه دوم، بیانیه‌ای است که کشورهای ۵+۱ و اتحادیه اروپا صادر کرده‌اند.

قطعنامه ۲۲۳۱ از تمامی دولت‌های عضو سازمان ملل، سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای درخواست می‌کند تا اقداماتی را در پیش گیرد که در جهت اجرای برجرام می‌تواند مناسب باشد و از اقداماتی که اجرای تعهدات ناشی از برجرام را با اخلال مواجه می‌کند، خودداری نماید.

رویه اتخاذ شده در این قطعنامه بسیار جالب توجه است. با وجود اینکه قطعنامه‌های تحریمی سابق در خصوص موضوع هسته‌ای ایران، همگی ذیل فصل هفتم منشور سازمان ملل صادر شده